

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Irena ŠTĚPÁNKOVÁ, *Dílo francouzské básnířky Christiny de Pizan jako historický pramen*

Diplomová práce

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Ústav českých dějin, Praha 2011, 51 str. rkp. + přílohy

Irena Štěpánková si zvolila za téma své práce dílo francouzské středověké autorky Kristýny Pisánské z pohledu historičky. Hned v úvodu prozrazuje, že podlehla kouzlu této výjimečné autorské osobnosti, která je dodnes předmětem neutuchajícího zájmu literárních i historických studií. Spolu s tímto připomenutím autorka zdůvodňuje, proč se rozhodla zabývat jen některými aspekty jejího díla. Důvod je především ten, že dílo Kristýny Pisánské je rozsáhlé a i pouhé shrnutí aktuální odborné produkce by přerostlo únosnou mez.

Na úvod diplomové práce představuje osobu středověké autorky na pozadí Francie na přelomu 14. a 15. století. Stručně líčí básnířčin osud a základní životní data. Spolu s většinovým názorem považuje I. Štěpánková za hlavní impuls pro Kristýninu pozdější tvorbu její původ, dětství strávené v blízkosti královského dvora, na němž působil její otec Thomas, a možnost seznámit se s literární produkcí již v útlém věku. Postava otce stojí nejspíš i za její v dobovém kontextu neobvyklou touhou po vzdělání. V práci je zdůrazněn také význam předčasné smrti Kristýnina manžela Etienna Castela, která ji i celou rodinu nejspíš uvrhla do špatné finanční situace a v konečném důsledku ji tak přivedla k rozhodnutí začít se živit jako spisovatelka (*femme de lettres*). Díky kontaktům s královským dvorem a vzpomínce na otce, slavného královského astrologa, se Kristýně podařilo najít mecenáše a zájemce o své dílo v řadách královského rodu i dvora.

Diplomantka následně v letmém přehledu představuje rozsáhlé dílo francouzské básnířky, které stručně komentuje. Rovněž se snaží postihnout charakteristické rysy její tvorby, jimž Kristýna vděčí za čtenářský úspěch jak ve své době, tak v pozdější době. Nezapomíná ani na opakovanou kontextualizaci Kristýniny tvorby v rámci gender studies, která však podle jejích slov znamená „smutné zúžení jejího širokého přínosu pro mnoho dalších oblastí“ (s. 7). Ve výkladu se blíže věnuje dvěma textům, které patří k těm známějším. Prvním z nich je *Le Livre du Chemin de longue étude* (Kniha o cestě dlouhého studia), sepsaná v letech 1402-1403. Práce přibližuje zejména vhodně zvolenou formu alegorického snu a neskrývanou, naopak sebevědomě zdůrazněnou erudici autorky. Diplomantka vedle zmínění některých konkrétních inspiračních zdrojů známých autorů klade důraz na nezvyklý postup Kristýny, která nechává v textu vystupovat i samu sebe. Vedle tohoto postřehu je cenný také výklad diplomantky o roli knih v pozdně středověké společnosti a rozšíření individuální tiché četby, jež podpořila vznik děl, která vyhovovala novému způsobu čtení. Mezi ně jistě patřila všechna díla představovaná autorky. Jak připomíná I. Štěpánková, Kristýna nejspíš rozuměla také technickému postupu při výrobě knih, podle některých dokonce řídila malou dílnu. Každopádně se osobně účastnila výroby rukopisů se svými texty a právě díky její intervenci v nich hrají významnou roli také iluminace. V nich opět sebevědomě prosadila zobrazení své osoby v dedikačních scénách. V práci je tomuto fenoménu věnována příloha č. 2 čítající deset iluminací s postavou Kristýny Pisánské.

Kristýna Pisánská počíná tvořit až po roce 1400, v době, kdy již byla vláda francouzského krále Karla VI. poznamenána jeho duševním zdravím, nicméně její dílo je třeba číst nejen v tomto aktuálním politickém kontextu, ale rovněž jako jeden z výsledků dlouhodobé snahy krále předchůdce Karla V. zvaného Moudrý. Za jeho vlády byli ke dvoru zváni učenci, mezi nimi i Kristýnin otec, v bezprostředním králově okolí vznikala celá řada původních děl či francouzských překladů zásadních latinských filosofických i teologických textů. Vlna překladů druhé poloviny 14. století měla zásadní vliv na rozvoj slovní zásoby

nutné pro vznik textů, které následovaly. Mezi autory, kteří z této skutečnosti mohli těžit, patří právě představovaná Kristýna Pisánská.

Druhé dílo, které je v diplomové práci blíže představeno, se nazývá *Le Livre des Faits et bonnes moeurs du sage roi Charles V* (Kniha o činech a dobrých mravech moudrého krále Karla V.), jde o jakési knížecí zrcadlo objednané bratrem zesnulého krále a burgundským vévodou Filipem Smělým. Již samotná objednávka svědčí o postavení autorky v okruhu královského dvora. České historiky vždy tento text lákal kvůli popisu návštěvy Karla IV. v Paříži, ale jak i sama diplomantka upozorňuje, jde pouze o krátký úsek textu. Není však bez zajímavosti, že jej Kristýna do knihy zařadila. Podle I. Štěpánkové totiž popis návštěvy Karla IV. „ve svém průběhu i své celistvosti představuje v jejích očích absolutní vrchol Karlovy vlády“ (s. 47).

Diplomová práce Ireny Štěpánkové po mém soudu splňuje formální požadavky. Diplomantka prokázala schopnost práce jak s autentickými středověkými prameny, tak s odbornou literaturou. Je ovšem dle mého názoru škoda, že k samotnému zhodnocení Kristýnina díla jako historického pramene se dostala jen krátce, především ve stručném připomenutí popisu návštěvy Karla IV. v Paříži na přelomu let 1377/1378. Titul celé práce prozrazuje přihlášení k textům vedoucího diplomové práce Martina Nejedlého, nicméně v jeho stopách nekráčí příliš důsledně.

Jednou z nevyřešených otázek například zůstává, zda je na místě posuzovat Kristýnu jako autorku-ženu a tím ji do značné míry vydělovat z dobového diskurzu, nebo tento fakt upozadit a její texty vnímat spolu s ostatními mužskými kolegy. Další vhodnou otázkou je například to, jak může být četba Kristýniných textů užitečná pro výklad o vývoji francouzského království během Stoleté války.

Drobné výhrady mám k formální podobě diplomové práce, které by svědčila důslednější stylistická kontrola (připomenu především dosti nezvyklé a časté užívání středníku). Ještě jedno důkladné přečtení by jistě pomohlo jinak velmi čtivému a logicky strukturovanému textu. Narozdíl od I. Štěpánkové dávám přednost počestnějším formám jmen jako např. u samotné Kristýny (v diplomové práci důsledně Christine de Pizan), neboť nejde v tomto případě o postavu zcela neznámou, uznávám však, že je to otázkou osobní autorské volby. Zato skutečnost, že žádný úryvek není v poznámkovém aparátu citován v originále, považuji za mírný nedostatek. Je třeba ovšem ocenit zpracování obtížného tématu, k němuž prakticky neexistuje literatura v češtině, nemluvě o pramenné základně ve středověké francouzštině, se kterou se musela I. Štěpánková vypořádat. Diplomovou práci proto doporučuji k obhajobě se známkou velmi dobrou.

V Paříži 10. května 2011

Mgr. Václav Žůrek